

SO.09 – Delová bašta a 2.brána

A. ARCHITEKTÚRA

SPRIEVODNÁ A SÚHRNNÁ TECHNICKÁ SPRÁVA

Záchranné, konzervačné a rekonštrukčné stavebné práce na **Filákovskom hrade**

miesto stavby:	hrad Filákov, parc.č. 2791/2
investor:	Mesto Filákov, Radničná 25, 986 01 Filákov
hl. projektant:	Ing. arch. Peter Nižňanský, reg.č.: 1838 AA
stupeň:	realizačný projekt
dátum:	september 2017

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE

Projektová dokumentácia rieši problematiku **konzervačnej stavebnej obnovy** vybraných častí hradu – Delová bašta a 2.brána v areáli Dolného hradu v objekte filákovského hradu.

Projektová dokumentácia sa zaoberá analýzou jestvujúceho stavu murovaných konštrukcií a navrhuje stavebné zásahy, ktoré **murivá zakonzervujú** a čiastočne **premodelujú**.

Navrhuje sa vytvorenie **uzatváratel'ného interiéru** bašty.

S tým súvisí návrh **prestrešenia** bašty, ktorý nie je predmetom tejto pd.

B. VÝCHODISKOVÉ PODKLADY:

- Zameranie jestvujúceho stavu – Pamiatkový úrad SR, 2014,
- Prestrešenie Delovej bašty – Ing. Machava, 2016,
- Architektonicko-historický výskum – Mgr. Šimkovic, 2017,
- Statický posudok – Stanislav Kysel, s.r.o., 2017,
- lokálny program investora

C. HISTÓRIA OBJEKTU:

Murované stavby filákovského hradu vznikali od 1. polovice 13.stor. (J.Kalmár), vrcholná podoba vývoja hradu je výsledkom niekoľkých rozsiahlych stavebných etáp. Riešená Delová bašta je neskoro-renesančnou, fortifikačnou prístavbou ku 2.bráne Dolného hradu.

Od konca 17. stor. hrad chátra, v 2.pol. 20. stor. prebehla rozsiahlejšia etapa rekonštrukčných prác, ktorá dala objektu súčasnú podobu.

D. OPIS STAVBY A STAVEBNO-TECHNICKÝ STAV OBJEKTU:

Jednoduchá hmota **1-podlažnej podkovovitej** Delovej bašty prilieha ku južnej obvodovej stene 2.vstupnej brány. Do konca 20.stor. sa z pôvodnej výšky podlažia zachovali asi iba dve tretiny. Nízky **múrik** popri nástupnom schodisku je skromným pozostatkom väčšej steny, ktorá bola súčasťou fortifikačných opatrení popri 2.vstupnej bráne.

V rekonštrukčnej etape 80-tych rokov 20.stor. boli štyri z piatich otvorov/strieľní nanovo **zaklenuté** tehlovým murivom, jediný pôvodný kamenný záklenok ostal zachovaný v západnej strieľni.

Dovtedy zachované zvlnené **koruny murív** boli **nadmurované** úsporným spôsobom – vymurované boli iba líca, jadro bolo vysypané zeminou s menšími kameňmi.

Plochy vonkajších líc boli vyškárované cementovou maltou, čo spôsobuje nadmerné zvetrávanie kamenných líc muriva.

Silueta **koruny muriva** bola násilne zarovnaná vo vodorovnej línii v náhodne zvolenej výške, plocha koruny bola prekrytá betónovou škrupinou.

Všetky **plochy líc muriva** boli dôsledne domodelované a preškárované cementovou maltou.

Odvedenie zrážkovej vody z interiéru nie je teraz nijako riešené, koruny murív boli donedávna kryté škrupinou z betónu, všetka voda vsakuje do sutinového násypu v interiéri.

Múrik popri schodiskovom nástupe má rovnako zvetrané a cementom škárované líce stien ako Delová bašta, koruna je iba murovaná, rozpadnutá. Steny v súčasnosti nevykazujú žiadne viditeľné **statické poruchy**.

Druhá vstupná brána má líca murív už odškárované, korunu prerobenú – nie sú predmetom tejto pd. Riešia sa prekrytia relatívne hlbokého **odvodňovacieho rigola**, ktorý križuje prístupový chodník.

E. NÁVRH STAVEBNO-TECHNICKÉHO RIEŠENIA:

Hlavným stavebným **problémom** Delovej bašty sú **obvodové murivá**. Spôsob, akým sú novodobé partie stien murované, bol ako-tak postačujúci pre samonosné murivo, ktoré malo za úlohu niešť samého seba, ale už nie je vhodné pre zaťaženie novou strechou.

Navrhuje sa kompletne **rozobratie úsekov novodobého muriva** (s murovanými lícami a hlineným jadrom) až po originálne súdržné kamenné murivo. Následne sa z lomového kameňa **vymurujú steny** nielen po terajšiu líniu koruny, ale nová vodorovná koruna sa vytvorí až približne **o 1m vyššie**. Kamene v lícach musia byť použité z **identického materiálu** ako všetky murivá na hrade – zdrojom môžu byť rozobraté murivá aj sutinové závaly. Na nové líca sa predpokladá opätovné použitie maximálne polovice materiálu z jestvujúcich rozoberaných líc, zvyšok z pôvodných líc sa použije do nového

jadra. Zemina z terajšieho jadro muriva sa už nepoužije. Skladbu muriva v **lícach** starostlivo pripodobniť originálnym murivám, podrobnejšie vid'. Statika.

Okraje koruny budú ruinálne zvlnené, ale zároveň bude na korune vytvorená minimálne 900mm široká vodorovná plošina pre osadenie kužeľovitej **strechy**. Návrh strechy a jej osadenie rieši samostatná pd z r. 2016. od Ing. Machavu. Jeho pd ale nerieši odvádzanie zrážkovej vody zo strechy, preto sa v tejto pd dopĺňa pozinkovaný **dažd'ový žľab** v úseku, v ktorom by inak voda zo strechy stekala priamo na murivá. Zo žľabu nebude voda zvedená zvodom, ale iba krátkym **chrličom** presmerovaná ďalej od obvodových stien bašty. Murivá pod strechou nebudú mať vegetačný kryt.

Všetky **plochy ostávajúcich líc**, preškárovaných cementovou maltou budú odškárované a opätovne vyškárované vápennou maltou – mieru a hĺbku škárovania pre jednotlivé úseky určí počas prác spracovateľ architektonicko-historického výskumu v spolupráci so statikom a projektantom architektúry (predpokladá sa priemerná hĺbka 50mm). Pri odškárovávaní sa môže stať, že sa uvoľnia celé zvetrané kryhy líca a bude potrebné **líce dopĺňať** murovaním (predpokladá sa 25% plochy), podrobnejšie vid'. Statika.

Kvôli požadovanému prepojeniu podbránia s interiérom Delovej bašty sa premodelováva jestvujúce novodobé dno **dvernej niky** – znižuje sa jeho niveleta a vymurujú sa jednotlivé **schodiskové stupne**. Dverná nika bude uzavretá jednokrídlovou **mrežovou kovovou brámkou** s pevným nadsvetlíkom.

Jestvujúci otvor dvernej niky výpadovej bránky bude taktiež uzavretý jednokrídlovou **mrežovou kovovou brámkou** s pevným nadsvetlíkom.

Jestvujúca provizórna dosková **podesta schodiska** ku výpadovej bránke bude vymenená za oceľový **pochôdzny rošt** Tenzona SP 3032, žiarovo zinkovaný, položený a prikotvený ku jestvujúcemu obvodovému rámu z U profilov.

Všetky navrhované aj jestvujúce (schodiskové rameno a vstupná brána) oceľové prvky budú ošetrené viacnásobným antikoročným krycím **náterom** tmavo-sivým s kladívkovým efektom (RAL 7005).

Múrik pozdĺž prístupového schodiska bude mať obdobným spôsobom preškárované líce, doplnené výpadky líca. Silueta koruna bude pretvarovaná

nadmurovaním do ruinálne zvlnenej línie, v priečnom profile obojstranne spádovaná, krytá bude „vegetačným nadstavcom“ – vid'. Statika.

Murivá **2. vstupnej brány** už majú zrealizované líca, korunu a sanáciu záklenku. Kvôli zjednoteniu povrchov kovových prvkov hradu sa navrhuje ošetrovanie mrežovej vstupnej brány novým krycím **náterom** tmavosivej farebnosti (RAL 7005) s kladívkovým efektom.

F. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA:

Uzatvárateľný interiér bašty bude úsporným spôsobom **elektrifikovaný** – centrálne umiestené umelé osvetlenie štyrmi polohovateľnými reflektormi a jedna pohotovostná zásuvka.

Prívod sa zhotoví z jestvujúcej elektrickej rozvodne na zadnej stene blízkej drevenej stavby zázemia podujatí.

Trasovanie prívodu bude zemou, po odvrátenej strane oceľovej schodnice vystúpa v ochrannej trubke až do vrstiev podlahy, po stene bude povrchové – v oceľovej trubke s krycím tmavosivým náterom (RAL 7005) s kladívkovým efektom. Po krovnej konštrukcii bude v ochrannej trubke káblovanie privedené až do stredu ku reflektorom.

G. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO:

odpadom pri uvedených prácach bude:

- cementové škárovania, búrané kamenné murivo (17 01 07) O 14m³
- obaly stavebnín (17 09 04) O 1m³

Odpady budú likvidované zmluve oprávnenými organizáciami.

Hospodárenie s odpadmi bude starostlivo kontrolované investorom, technickým dozom investora ako aj zmluvne zaviazaným hlavným dodávateľom stavby.

H. FILOZOFIA NÁVRHU STAVEBNÝCH ZÁSAHOV:

Pri stavebnej obnove objektov, chránených štatútom kultúrnej pamiatky, sú prednostne navrhované **reverzibilné stavebné zásahy**, ktoré nezasiahnu natrvalo do historickej stavebnej podstaty objektu.

Uprednostňuje sa prístup tzv. „**observačnej metódy**“, t.j. „prístup pozorovania a postupných zásahov“, začínajúcich na minimálnej úrovni, s možnosťou následne prijať dodatočné alebo opravné prostriedky. (Charta ICOMOS 2003, čl. 3.8).

I. POŽIADAVKA NA REŽIM SLEDOVANIA A ÚDRŽBU:

Aby sa **komplexne predchádzalo stavebným poruchám** historických stavieb, mal by byť stanovený režim pravidelných **preventívnych prehliadok externým profesionálom** na poruchy historických konštrukcií.

J. VŠEOBECNÉ USTANOVENIA A POŽIADAVKY:

Po sprístupnení všetkých líca koruny muriva prebehne upresnenie zo strany spracovateľa architektonicko-historického prieskumu, projektant si vyhradzuje **právo prípadne riešenie korigovať** vrámci výkonu autorského dohľadu.

v Banskej Štiavnici, 7/2017

Ing.arch. Peter Nižňanský